

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Thomæ Tamburini Societatis Iesu Siculi
Caltanisettensis, In Alma Vniversitate nobilis Civitatis
Messanæ, Theologiæ Primarij Professoris. Explicatio
Decalogi Duabus distincta partibus**

In qua omnes ferè conscientiæ casus, ad decem Præcepta pertinentes,
mira brevitate, claritate, & quantum licet, benignitate declarantur

Continens sex Libros posteriores in Decalogum, id est, expositionem
præceptorum secundæ tabulæ

Tamburini, Tommaso

Monachii, Anno M.DC.LIX.

Caput Tertium. De furtis modicis successivè continuaris.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39995

abstulisti ac cum ab eo , qui ob ejus causam blasphemavit , vel ab eo , cui cesseravit grave lucrum , vel grave damnum emersit , peccates quidem mortaliter , at non ob ipsum immediatum furtum acus , sed sive ob scandalum , quia nulla excusante necessitate fuisti causa blasphemiae , si illam prævidisti ; sive ob consequens grave damnum ; quod certè non est propriè furtum , sed ut supra vidimus , damnificatio . Hinc si fuisset imposta excommunicatio vel reservatio contra furtum , illas non incurrisse , quia propriè furtum grave , dum solum acum furatus es , non commisisti .

4. Aliqui e quantitatem sufficientem ad mortale putant esse dimidium Regale , seu Iulium ; alij d unum Iulium , alij e duos , alij f tres , alij quatuor , g alij h à communibus personis quinque , alij à Rege i ditissimo centum aureos , alij l tantum pecuniae valorem , quanta in unoquaque loco solet conduci opera fessoris unius diei , alij m quantum est valor unius gallinæ : sed certè tanta varietas sententiarum non nisi in nostra doctrina fundari potuit , quia scilicet iij Doctores censuerunt (probabiliter , necne , ipsi viderint) eam quantitatem afferre nocumentum grave & involuntarium domini ; illa minorem , non afferre .

c Navarr. d Toletus . e Id Tol. f Valencia. g Ia. Val. h lo. Med. i Ban-
nes. l Molina. m Cordub. Hi omnes ci-
tantur à Barthol. à S. Fausto in Thes.
Reg. l. 8. q. 19. 3. & in Spec. Conf. d. 34.
qu. 51. De parvitate hujus materiae lege

item Dicastill. lib. 2. de just. tr. 2. d. 9.
dub. 2.

CAPVT TERTIVM.

*De furtis modicis successivè con-
tinuatis.*

1. **T**riplici modo , quantum ad nos pertinet , modica furta usurpare contingit : primò , modica per interruptas vices , ab uno eodemque surripiendo , verum ita , ut per priora furta non perveniatur ad damnum notabile proximi , perveniatur per posteriora : secundò , modica furando à multis , modo his , modo illis , non pervenientia ad damnum grave ipsum , verum ita , ut hæc modica unita faciant notabilem quantitatem , & notabile lucrum afferant furi : tertio , si multi modicum quidem ab uno eodemque auferant singuli , sed cum notabili hujus damno , cum interim ipsi singuli modicum quid dumtaxat acceperint .

§. I.

Furans modica ab eodente.

1. **C**ertum a est , eum , qui minutam repetitis vicibus , aliqua furatur , animo pervenienti ad summam notabilem , peccare mortaliter , etiam prima vice ; ratio est , quia jam intentio refertur ad facendum grave damnum proximo . Obligatio autem restitutionis , donec cum effectu ad notabile damnum per-

M m 3

veniatur .

veniatur, erit sub levi culpa, sicut levum est damnum re ipsa illatum. hinc emptores nobilium, hinc venditores vini vel panis, hinc caupones, hinc quicumque per modica fraudant rerum mensuras, non possunt a mortali excusari, si parva furentur, animo continuandi.

a. *Dicentes mox cit. & paſim.*

2. Certum b est secundò, qui parati modo exigua ab aliquo surripit, quamvis animo non pervenienti ad prudentię, quam mox innuam numerum gravem, si tamen, repetendo furtula, ad quantitatem notabilem de facto, ad vertens perveniat, peccare mortaliter, cum æquali obligatione restituendi. Ratio est, quia de facto tunc grave damnum infert proximo.

Dixi (advertens) nam si non advertat rem quantitatem rei ablatae requiri, ut ad præcedentia, quia scilicet præcedentium inculpabiliter non meminit, vel eadem non considerat, non imputatur ipsi ad peccatum mortale ultima patet, & dicetur max nu. 7. & 8.

b. *Idem.*

3. Certum c est tertio, ejusmodi minutula furtula, ut mortalem constituant culpam, debere fieri tempore continuato, & non magnis interpositis intervallis. Ratio est, quia si magnum intercedit tempus inter unum & aliud furtulum, ea omnia furtula nequeunt conflare unum, notabile

damnum proximo; unde nec proximus graviter invitus in his fuisse censetur. Quod autem temporis spatum reputetur hac in re magnum, cum sint hominum ingenia diversa, varie a varijs assignatur. Si inter furtulum unum & aliud intercedant quatuor anni, intervallum magnum reputatur a Rebellio; d. si unus annus, a Sanchez; e si sex menses, ab alijs; si unus mensis f ab alijs; si quindecim dies g ab alijs; sed melior est regula.

d. *Rebell. p. 1. l. 3. q. 15. sec. 4. nn. 37. versic. Dictum est. e Sanchez. l. 7. m. 10. f. Fill. t. 2. tr. 31. c. 10. nn. 14. g. idem ib.*

4. Certum h est quartò, majorum quantitatibus sic repetitæ sunt mortales, quām si sint simul. Ratio est, quia quando simul, merito dominus est prædicta exigua acceptio. Ratio est, tunc sentit, quām quando per partes, quia ratione inadvertentiae non unitur.

moraliter hæc cum præcedentibus, non sit huic voluntarium, atque adeo deo, dimidio majorem, docere possent nec mortale. Quod autem id sit (quando ad vertet) restituendum, & per se suū, tum in præcedenti, de temporis interposito intervallo, melius id a prudenti decernatur; spectato nimis rūdamno proximi, ejusque involuntario &c.

5. Inquires, quanto major quantum damnum notabile proximi tunc titas requiritur ad mortale? Responsonen sit, huic voluntarium, atque adeo deo, dimidio majorem, docere possent nonnulli; sed profecto tum in hoc caso ad vertet) restituendum, & per se suū, tum in præcedenti, de temporis interposito intervallo, melius id a prudenti decernatur; spectato nimis rūdamno proximi, ejusque involuntario &c.

6. Remaneat ergo sola quæstio, an

qui repetitis vicibus modica sumptus,

peccet mortaliter in ea ultima accep-

tione, quam advertit complere no-

tabilem rei ablatae quantitatem, an sq-

uum in retentione?

7. *Præ-*

7. Præmittō, hujus resolutionem sententia: at sic ex multis venialibus vix utilem esse pro praxi: omnes enim conflaretur unum mortale, quod esse fatemur, tunc peccari mortaliter, cum contra communam sententiam. Re-obligatione restitutiois, saltem ratio spondeo, in casu nostro illa ultima ac-ne retentionis; quia tunc retinetur furtio, ut nunc sit, nempe cu[m] rel quantitatē rei alienae conflatam ex hac & ex præcedentibus, quæ quantitas jam nunc esse incipit notabilis, id que etiam, postquam latrunculus ea munis. Vide, quæ dixi lib. 1. in De-furtula præcedentia ritè fortasse cum cāl. c. 1. §. 1. à num. 13. Acceptiuncula cāteris peccatis fuit confessus, quia ad-huc quantitatē notabilem alienæ rei apud se retinet.

7. Dissensio igitur Authorum so-lum in eo vertitur, an ea ultima ac-ceptiuncula faciat ita moraliter unum, ut cum acceptiunculis præcedentibus, ut non solum dicta retentio, sed etiam ipsa acceptio sit peccatum mortale?

Respondeo: probabilius mihi vi-deri, etiam acceptancem esse l mor-talem. Ratio est, tum quia illa ultima acceptio, licet si sola fuisset, exiguum remanet, cum sit exiguum, non rema-tulisset nocumentum, at ut unita cum præcedentibus, affert non modi-cum: tum quia, si tunc, per omnes, cimus n de quocumque, qui suratus est mortale, ipsum retinere, ergo & est simul materiam gravem, v.g. cen-ipsum accipere, ut retineatur; nam tum; nam si retinetur materiam par-hæc duo moraliter idem sunt: tum de-nique quia ideo ea retentio est morta-lis, quia unitur cum præcedentibus, ergo quia acceptio pari prorsus medo-unitur cum præcedentibus, erit & mortaliter.

1. Sot. l. 5. de just. qu. 3. ar. 1. Mol. t. 3. d. 688. Vafq. Reb. Val. Arag. a-
tud Bart. à S. Faust. li. 8. Thes. Rcl. q. 189. alijq. contra Nav. in man. c. 16. no. 140. Vega l. 14. in Trid. c. 11. fine.

ma Rebell. de just. p. 1. l. 3. qu. 15. sec. 4. Petry. Nav. l. 3. de rest. c. 1. p. 1. dub. 8. n. 67. DeLug. t. 1. de just. d. 16.

2. Dices, cum Señatoribus prioris o inf. tr. 3. c. 2. §. 5. n. 6. 7.

§. VI.

§. II.

Furans modica à multis.

Venitor vini à singulis ementibus parum furatus est, ita ut singulis ementibus parvum fecerit nocumentum, ipse verò notabilem quantitatem rei alienae habeat, mortaliterne cum obligatione restitutionis peccavit is, similesve? Respondeo affirmativè: ratio, præter alias, est, quia licet detrimentum leve peculiaribus ementibus fecerit, facit tamen grave communitatì & Reipublicæ. Explico; singuli hi domini, à quibus leve quid surripitur, graviter & rationabiliter inviti sunt, propter periculum, quod imminet, ne multi ditarí velint hoc modo furandi levia à singulis. Id quod grave esse malum Reipublicæ, per se patet; quæ autem quantitas in hoc modo furandi, & quanto major debeat esse, ut gravis censeatur, clare colligitur ex dictis §.

3. à num. 4.
z. Quid si eiusmodi detrimenntum fecerit personis vagis? Respondeo, easdem personas vagas, & damnificatas ab uno eodemque, uniri moraliter censeri, & facere Communitatēm damnificatam; ni enim ita, vel simili modo dixeris, aditum aperis ditescendi, sine scrupulo peccati mortalis, modica surripiendo de bonis multorum, quod certè nimis est dissimum rationi, & nimis cuicunque Communitatēi perniciosum. Restitutio autem in hoc casu illis peculiaribus personis est facienda, si sciantur, &c. non vero pauperes.

ribus, vel ærario publico Ciuitatis; quia hi damnificati sunt in proprijs bonis, non vero publicum ærarium.

3. a Bonacina, citans Lessium, excusat à mortali pauperes, qui mesis tempore accumulant sibi quantitatem notabilem tritici, auferendo modicum quid à singulis; nam Domini non censetur inviti, supposita illorum pauperate.

a Bonac. de ref. in partic. d. 2, q. 8, p. 1, n. 1.

4. In publicis quibusdam granarijs (*Carricaturi à Siculis appellantur*) aliqui Religiosi Eleemosynam ita pertinent ab afferentibus illuc triticum, ut si iij recusent, vi modicam mensuram à singulis accipiunt: peccantne hi mortaliter? Respondeo, cum hi sic se gerant violenter, & ex alio capite, supponamus, adesse animatum prosequendi in eiusmodi violenta exactione, peccare mortaliter non ambigo, quia si Domini tam expresse repugnant, ad præsumptum, seu tacitum consensum recurrere non possumus.

At aliqui ex his Religiosis prætendunt, obtinuisse à Principe privilegium id faciendi. Respondeo: at Principes non sunt Domini bonorum subditorum. Inde puto, privilegium esse, ut possint petere, non verò, ut possint violenter exigere.

§. III.

Multi furantes modica ab eodem.

Cœns frequens amicorum, societas multorum militum, similesue ingrediuntur vineam

v.g.

v. g. alicuius, & singuli racemum furti alterius. Quod si quis fuit alijs suo malo exemplo occasio, idque prævidit, recurrunt regulæ de scandalô, de quibus dictum est in methodo Confes. I. 2. c. 1. §. 17.

2. Hac in re certum est, b si mutuus illorum comitatus fuit causa illius notabilis detrimenti, vel si unus alterum excitatavit, omnes mortaliter peccasse, sub onere restitutionis in solidum, sicuti contra certum item est, si seorsum singuli, sine scientia furti alterius, illud minimum subsfurati sunt, neminem peccasse mortaliter, vel restitutionis obligationem mortalem contraxisse; sed solum veniale. Ratio doctrinæ est, quia in posteriore casu nullo modo adest concursus ad furtum alterius, nec consequenter ad damnum notabile domini, in priore manifestè adest.

b Dicastil. li. 2. de just. Trat. 2. d. 9. dub. 5. nu. 75.

3. Remianet ergo decernendum, quando quilibet seorsum ex se modica furatur, sed advertit, consodales modica quidem furari, at simul unita esse notabile domini nocumentum.

Respondeo, probabile esse, peccari mortaliter, cum gravi obligatione restituendi; & probabile item esse, solum leviter, cum levi restitutionis obligatione. Ratio cognoscentium mortalem culpam est, quia quilibet eorum videtur esse causa damni notabilis, quod prævidit, & non cavit. Ratio cognoscentium solum culpam venialem, id quod mihi magis arridet, est, quia unus nullo modo est causa

c Henr. li. 23. de excom. c. 17. nu. 4. Salo. 22. q. 66. art. 6. controv. 3. Suar. tom. 5. m. 3. p. d. 20. sec. 2. nu. 3. alijg. d Sotus li. 4. de ref. q. 7. ar. 3. Sanchez lib. 7. in Dec. c. 21. nu. 22. Dicast. lib. 2. de In. Tr. 2. d. 9. dub. 5. nu. 79. alijb.

4. Si ergo contra sic furantes, in gratiam domini notabile damnum patientis, fulminaretur excommunicatio, vel reservatio, in priore sententia contraheretur ea à singulis, quia in hac sententia peccarent singuli mortaliter: at in posteriore non item, quia nec excommunicatio, nec reservatio cadit in veniale peccatum.

Majorem quantitatem requiri ad peccatum mortale in hoc furti genere, colliges, ex dictis §. 1. à num. 4. ubi etiam habebis, quantonam majorem.

CAPUT TERTIVM.

De quantitate sufficienti ad mortale inter propinquos & domesticos.

1. C onveniunt a Doctores, majorem quantitatem requiri, ut hi peccent, quam alij exteri. Ratio est, quia minus est invitus dominus, respectu suorum, quam exterorum. Quæ autem sufficiens & necessaria sit ad mortale, & difficile est & molestum statuere, & tandem sapientiores concludunt, id à prudenti esse decernendum: nam minus in vitis e-

N. fit do-

rit dominus liberalis, dives, amicus, quam avarus, pauper, parum amans. Minus, si domestici furentur ad proprios usus; quam ad dandum alijs: minus, si panem, vinum, esculentorum reliquias, quam pecuniam, vestes, pretiosa electuaria: minus, si per modicam & raro, magis, si per notabilem quantitatem simul, & sepe res auferantur: minus, si tu multum frugis domi, quam si negligens, & parvi emolumenti &c. Notat item Delugo, b pietatem patris (adde & conjugis) involuntarium diminuere: is enim non est facile credendus, velle esse ita in virtus, ut filiis illa furtarum admodum gravia imputentur ad peccatum letale, & consequenter ad damnationem aeternam. His igitur, & similibus expensis decernendum erit, an hi domestici, quales sunt uxor, filii, servi, mortaliter necne peccaverint, cum obligatione restitutio- nis, mox explicandæ, num. 6.

a Doctores citati. b De Lugo t. 1. de just. d. 15, sec. 4. p. 76,

Quoad uxorem.

2º Nihilominus, quoad uxorem, explicatius docet Bannez, e posse dari ab uxore divitis singulis annis vi- gelimam partem lucrari anni. At non est id dictum, propter parvitatem materiae, sed propter largitiones & ex- leemosynas, quas uxores facere pos- sunt, inscijs viris; Et tamen hoc ip- sum nimis excedere, videtur Ioanni Delugo: & ita mihi etiam videtur, saltem quando divitiae multum exre- scerent: nam sic uxor Principis, ha- benthis ducenta milia aureorum an-

c Bannez c. 2 q. 32. ar. 8. sequitur que Cenedo, Ledes, Vega alijq. quos citat sequiturque Dian. p. 2. tr. 25. ref. 34. d De Lugo ib. n. 64. e tr. 1. c. 2. q. 3. num. 14.

Quoad filios.

3. Quoad filios ergo, Fagundez s- cum alijs docet, quatuor vel quinque Regales seu argenteos (unum regalem constitutere Tarenum unum Siculum, & grana circiter quatuor, vel quinque, monuimus alibi) si pro honestis re- creationibus filius à patre mediocriter pecunioso furetur, non peccare mor- taliter: Cenedo g absoluto docet, si filius furetur à patre octo vel novem Regales, sed non sibi, quam bis in anno, mortaliter non delinquere: Ban- nes h asserit, minus quam quinqua- ginta aureos non sufficere ad furtum grave in filio parentis prædivitis: quam assertionem tolerat Delugo i in filio Principis, non in alijs. Lefsius l dicit, duos, vel tres aureos non suf- ficere ad mortale, si eos filius furetur à patre

à patre divite ; sufficere , si à patre artifice , vel angusti patrimonij . Salas , m cum de hoc interrogatus fuisset , respondit , filium unicunq; à parente habente aureos annuos mille & quingentos , posse absque mortali , furari aureos viginti vel triginta in anno : id quod admittit Delugo n in filio non puer , sed adolescente , quando pater non est tenacioris naturæ , & expensio facienda esset , non ad turpes usus , sed faltem ad indifferentes .

f Fag. præc. Eccl. 2. li. 2. c. 6. nu. 7. cit. Nav. & Rebellium. g Hier. Cenedo tr. de pamp. Rel. dub. 20. nu. 10. h Banneq ib. qu. 66. ar. 6. §. secundum documentum. i De Lugot. 1. de just. d. 16. sec. 4. q. 1. nu. 76. l Less. li. 2. c. 12. n. 76. Dicast. li. 2. de just. tr. 2. d. 9. du. 8. nu. 183. m Apud De Lug. l. 6. n De Lug.

4. Ex his placitis tam varijs , quæ certè innituntur varijs rerum circumstantijs , vides , meliorem hujus expensionis trutinam non esse , nisi prudentiam Confessarij , distam nu. 1.

An filij , ut etiam uxor , possint occultare bona patris vel viri defuncti , ne veniant in manus creditorum , dicam inferius Tract. 4. cap. 1. nu. 9.

Quoad famulos.

5. Quoad famulos , ego distinguo servos conductitios à servis perpetuis , sive mancipijs domino prorsus additis . Si de his posterioribus loquamur , puto , si modica (juxta conditionem servi , quoad victum & vestitum sibi competentes) à domino ea nolente dare , accipiat , vix posse perveniri ad mortale , & interdum ne adveniale quidem . Ratio est , quia in his

negandis irrationaliter est dominus invitus . Quo vero ad pecuniam aliqua bona , vix assurget mancipium . hoc à conditione extraneorum , expendens nihilominus est amor in ipsum domini , utilitas , servitia , officia que ab ipso exhibita , juxta superius universim dicta num. 1.

In prioribus servis , quibus sua merces ex pacto datur , si hi aliquid amplius auferant , peccabunt , non tamen ad æquam mensuram extraneorum , quia etiam respectu horum , ut pote domesticorum , præsertim in modicis reliquijsque ciborum , minus sunt inviti domini . Adde , eos tacite consentire in furtulis familiarium , aliqui non valde gravibus , quandoquidem sciunt , hæc solere ab ipsis committi , & tamen eos conducunt . Sed enim vero prudentia opus est , ne nimis laxas habenas servis relinquas , nec nimis angustas . An exigua mercede ob suam necessitatem conducti , possint per furtum , usque ad justam mercedem sibi providere , alibi & per occasionem diximus .

o In 3. op. de Sac. Mi. 4b. 3. c. 1. §. 1. à nu. 19.

6. Prædicti omnes , si materiæ suas parvitatem excessere , obligabuntur sub mortali restituere : & uxor quidem restituere debet , vel statim , si bona propria habeat , vel habebit post mortem mariti , mariti heredibus restituere ex dote , quam repetet . Filii item ex proprio peculio statim , vel si propriū peculiū non habent , debent post mortem patris in divisionē cū fratribus adducere . vide quæ supra p. dixi de donationibus inter patrem & filium .

Excusabitur tamen à restitutione filius, post mortem patris, si fratres simile quid surati sint, vel si ijdem condonent, vel si pater actu condonavit, vel putatus fuit condonaturus, si fuisset à filio rogatus, qui ob verecundiam non petijt condonationem, & de summa agatur, de qua disponere poterat pater. Atq; hanc excusationem ductam à conditione expressa vel præsumpta, extendi ad uxorem, modo, quo dicimus in filio, dubium nequaquam sit. Denique pari modo servi obligabuntur statim, quando habent, unde restituant, nisi ex domini benignitate, amore &c. confidant, parumper vel diu posse differre, imo & omnino restitutionem negligere.

p. sup. li. 5. dec. c. 4 §. 2.

CAPUT QVARTVM.

De quantitate furti Religiosorum sufficienti ad mortale.

Non est sermo de furtis, quæ forte Religiosus admittit, ex bonis omnino alienis: tunc enim si is habet, perinde ac cæteri fures, de quibus hactenus disputatum est, obligabitur, modo tamen infra a explicatius afferendo, sed loquitur de furtis ex bonis sui Conventus, in quo ipse alitur. Et quærimus primò, quænam quantitas sufficit ad mortale? & quoniam, ut supra vidimus, Religiosus, propter votum paupertatis, non potest usurpare bona illa externa, etiam volentibus dominis, nisi de Superioris consensu, ideo quærimus secundò, quænam quantitas requiratur ad hoc, ut contra ejusmodi votum mortaliter peccetur? De quibus, n. ein censuram ab aliquo vocer, ita agam, ut Doctorum potius afferam verba, quæm mea.

a Infr. tr. 4. c. 1. §. 1. an. 7.

Quoad priorem sic habet Suarez, quando Religiosus propria autoritate (id est, sine licentia explicita vel præsumpta, quas nos supra e explicavimus) pecuniam vel aliud ex communibus bonis usurpat, sufficit ad mortale, si materia attingat quantitatem, saltem quatuor argenteorum, & interdum poterit minor sufficere, juxta occurrentes circumstantias (intelligo, si quando Monasterio pauperi grave sic damnum inferretur, vel quid simile) de alijs bonis Monasterij, usum consumptilibus, pertinentibus scilicet ad cibum & potum, si tantum ad proprium usum actualem, ut sic dicam, & transitorium à Religiosis aliquid sumatur, regulariter non videtur peccatum mortale, nisi damnificatio Religionis esset nimia, & in re extraordinaria, & pretiosiore. Extra hujusmodi enim casum res hujusmodi reputantur levioris conditionis (excipit Sanchez, quando Religio, pro paupertate, aut alia ratione, quid determinatum solum daret Religiosis; tunc enim perinde est invitus Superior, quoad comedibilia, sicuti quoad reliqua, intellige, excepto casu necessariorum alimentorum) & quævis Prælatis hoc displiceat, non tamen ita sunt involuntarij, ut illam reputent naeteriam gravem in ordine ad paupertatem, sed solum in ordine ad decentiam & perfectionem Religionis. Accedit, quod Religiosi, quoad usum

hujus-

